

DECIZIE nr. 795 din 4 noiembrie 2020 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 229 alin. (3) din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil

Valer Dorneanu	- președinte
Cristian Deliorga	- judecător
Marian Enache	- judecător
Daniel Marius Morar	- judecător
Mona-Maria Pivniceru	- judecător
Gheorghe Stan	- judecător
Livia Doina Stanciu	- judecător
Elena-Simina Tănăsescu	- judecător
Irina Loredana Gulie	- magistrat-asistent

1. Pe rol se află soluționarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art. 229 alin. (3) din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, excepție ridicată de Victor Mușat în Dosarul nr. 3.199/303/2014/a2 al Tribunalului București - Secția a III-a civilă și care formează obiectul Dosarului Curții Constituționale nr. 1.678D/2018.

2. Dezbaterile au avut loc în ședința din data de 23 iunie 2020, cu participarea reprezentantului Ministerului Public, procuror Loredana Brezeanu, fiind consemnate în încheierea de ședință de la acea dată, când Curtea, în temeiul dispozițiilor art. 57 și ale art. 58 alin. (3) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, republicată, cu modificările și completările ulterioare, având în vedere cererea de întrerupere a deliberărilor pentru o mai bună studiere a problemelor ce formează obiectul cauzei, a amânat pronunțarea pentru data de 15 iulie 2020, iar apoi, în mod succesiv, în temeiul aceluiași dispoziții legale, a amânat pronunțarea pentru datele de 15 septembrie 2020, 16 septembrie 2020, 6 octombrie 2020 și, respectiv, 4 noiembrie 2020, când a pronunțat prezenta decizie.

CURTEA,

având în vedere actele și lucrările dosarului, constată următoarele:

3. Prin Încheierea din 1 octombrie 2018, pronunțată în Dosarul nr. 3.199/303/2014/a2, Tribunalul București - Secția a III-a civilă a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 229 alin. (3) din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil. Excepția a fost invocată de Victor Mușat într-o cauză având ca obiect soluționarea unei cereri necontencioase prin care s-a solicitat obligarea tutorei interzisului judecătoresc să prezinte darea de seamă anuală către instanța judecătorească.

4. În motivarea excepției de neconstituționalitate se susține că, în condițiile în care instanța judecătorească are competența legală exclusivă de a dispune punerea sub interdicție a unei persoane incapabile să-și apere drepturile și interesele sale, este firesc ca și apărarea patrimoniului interzisului judecătoresc să se realizeze tot de către aceasta, iar nu de către autoritatea tutelară. În acest sens se susține că patrimoniul persoanei trebuie să beneficieze de aceeași protecție juridică de care se bucură și drepturile personalității, iar prevederea legală criticată, referitoare la darea de seamă de către tutore asupra modului în care s-a îngrijit de bunurile interzisului judecătoresc, încalcă dreptul la un proces echitabil dat fiind faptul că autoritatea tutelară nu are "forța juridică" a unei instanțe judecătorești, pentru a dispune tutorei să prezinte darea de seamă. Mai mult, darea de seamă întocmită de autoritatea tutelară nu este prezentată în ședință publică și nu este prevăzută nicio cale de atac, în situația contestării conținutului și concluziilor referitoare la modul în care au fost cheltuite anumite sume de bani ori administrate bunuri din averea persoanei ocrotite. Mai mult, unitatea procesului civil este afectată, în sensul că de aceeași instituție a ocrotirii interzisului judecătoresc se ocupă două autorități, și anume: autoritatea judecătorească, prin instanța care aprobă punerea sub interdicție, pe de o parte, și autoritatea administrativă locală, prin autoritatea tutelară, care se îngrijește de administrarea bunurilor persoanei în privința căreia a fost instituită tutela. Astfel, acțiunea civilă de punere sub interdicție a unei persoane incapabile parcurge două etape, respectiv una judiciară și alta administrativă, ceea ce nu se justifică, dat fiind faptul că faza administrativă este ulterioară etapei judecătorești, ieșind de sub controlul de legalitate al instanței.

5. Cu privire la încălcarea dispozițiilor art. 121 alin. (2) referitor la atribuțiile consiliilor locale și ale primarilor, se arată că aceste din urmă autorități administrative autonome au atribuția constituțională de a rezolva treburile publice din comune și orașe, însă punerea sub interdicție a unei persoane incapabile este o problemă de natură privată, ce vizează interesul privat al familiei persoanei ocrotite. Astfel, atribuțiile autorității tutelare referitoare la exercitarea tutelei cu privire la bunurile minorului sau ale interzisului judecătoresc ori, după caz, cu privire la supravegherea modului în care tutorele administrează bunurile acestuia nu constituie probleme de interes public.

6. Se mai susține că prevederea legală criticată încalcă dispozițiile art. 126 din Constituție referitoare la înfăptuirea justiției exclusiv de către instanțele judecătorești. În acest sens se arată că regimul juridic al ocrotirii unor categorii de persoane, stabilit în Codul civil, este unul complex, cuprinzând dispoziții referitoare la instituirea tutelei, persoana tutorei, consiliul de familie, exercitarea tutelei cu privire la persoana ocrotitului și bunurile sale, controlul exercitării tutelei și încetarea acesteia, astfel că excluderea din competența instanțelor judecătorești a controlului asupra modului de administrare a bunurilor persoanei ocrotite de către tutore și a obligației dării de seamă, conform dispozițiilor legale, de către acesta, aduce atingere înfăptuirii justiției, dat fiind faptul că în acest caz autoritatea tutelară înfăptuiește un act de justiție.

7. Tribunalul București - Secția a III-a civilă apreciază că excepția de neconstituționalitate este neîntemeiată. În acest sens arată că dreptul la un proces echitabil, care include și dreptul de acces la instanță, precum și principiul constituțional potrivit căruia justiția se realizează prin Înalta Curte de Casație și Justiție și prin celelalte instanțe judecătorești stabilite de lege, nu conduc la concluzia că ar fi neconstituțională o prevedere legală care acordă unor organe din afara sistemului judiciar competențe concrete de a soluționa anumite cereri, cum sunt, în speță, competența autorității tutelare referitoare la exercitarea tutelei cu privire la bunurile minorului sau ale interzisului judecătoresc ori, după caz, cu privire la supravegherea modului în care tutorele administrează bunurile acestuia. A admite o altfel de teză ar fi contrar chiar dispozițiilor art. 126 din Constituție, care instituie implicit posibilitatea ca legiuitorul să acorde competență unor organe din afara sistemului judiciar de a soluționa anumite cereri, desigur, cu respectarea dreptului părții de a putea contesta decizia organului administrativ în fața instanței judecătorești, în condițiile legii.

8. Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată președinților celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Avocatului Poporului, pentru a-și exprima punctele de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

9. Președinții celor două Camere ale Parlamentului, Guvernul și Avocatul Poporului nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

10. Curtea Constituțională, în temeiul art. 76 din Legea nr. 47/1992, republicată, cu modificările și completările ulterioare, a solicitat curților de apel jurisprudența relevantă referitoare la contestarea dispozițiilor primarului, în calitate de autoritate tutelară, referitoare la actele tutorelui privind bunurile interzisului judecătoresc ori, după caz, cu privire la supravegherea modului în care tutorele administrează bunurile acestuia.

11. Curtea de Apel Bacău a comunicat jurisprudența relevantă solicitată.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, raportul întocmit de judecătorul-raportor, înscrisurile aflate la dosarul cauzei, concluziile procurorului, dispozițiile legale criticate, raportate la prevederile Constituției, precum și Legea nr. 47/1992, republicată, cu modificările și completările ulterioare, reține următoarele:

12. Curtea Constituțională a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art. 146 lit. d) din Constituție, precum și ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 și 29 din Legea nr. 47/1992, republicată, să soluționeze excepția de neconstituționalitate.

13. Obiectul excepției de neconstituționalitate îl reprezintă prevederile art. 229 alin. (3) din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 409 din 10 iunie 2011, care au următorul cuprins: "(3) Până la data intrării în vigoare a reglementării prevăzute la alin. (1), atribuțiile instanței de tutelă referitoare la exercitarea tutelei cu privire la bunurile minorului sau ale interzisului judecătoresc ori, după caz, cu privire la supravegherea modului în care tutorele administrează bunurile acestuia revin autorității tutelare." Prevederile legale criticate fac trimitere la art. 229 alin. (1) din același act normativ, potrivit cărora: "(1) Organizarea, funcționarea și atribuțiile instanței de tutelă și de familie se stabilesc prin legea privind organizarea judiciară."

14. În opinia autorului excepției de neconstituționalitate, prevederile legale criticate contravin dispozițiilor din Constituție cuprinse în art. 21 alin. (3) privind dreptul la un proces echitabil, art. 121 alin. (2) referitor la atribuțiile consiliilor locale și ale primarilor și art. 126 alin. (1) privind competența instanțelor judecătorești. De asemenea, din motivarea excepției de neconstituționalitate rezultă că se invocă și încălcarea dispozițiilor art. 124 - Înfăptuirea justiției.

15. Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea reține, cu titlu prealabil, că ocrotirea interzisului judecătoresc este reglementată în art. 164-177 din Codul civil, iar regulile procedurale ale soluționării cererii de punere sub interdicție judecătorească sunt instituite prin art. 936-943 din Codul de procedură civilă. Prevederile art. 164 din Codul civil stabilesc în mod expres și limitativ condițiile de fond cerute pentru punerea sub interdicție, acestea fiind lipsa discernământului, existența alienației sau debilității mintale, constatată de către medicul de specialitate, precum și imposibilitatea persoanei de a se îngriji singură de interesele sale. Potrivit art. 165 din Codul civil, cererea de punere sub interdicție poate fi făcută de către orice persoană care are un interes. Prevederile art. 166 - Desemnarea tutorelui instituie posibilitatea desemnării persoanei ocrotitorului, tutore sau curator, de către beneficiarul măsurii de ocrotire, prin act unilateral sau prin contract de mandat, încheiat în formă autentică, cu condiția existenței capacității depline de exercițiu la momentul încheierii actului, respectiv acest moment să fie anterior momentului apariției cauzelor de alienație sau debilitate mintală, cu consecința pierderii discernământului. Totodată, în privința numirii tutorelui, prevederile art. 25 alin. (4) din Legea nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1 din 3 ianuarie 2008, arată că, în cazul în care persoana cu handicap nu are rude ori persoane care să accepte tutela, instanța judecătorească va putea numi ca tutore autoritatea administrației publice locale sau, după caz, persoana juridică privată care asigură protecția și îngrijirea persoanei cu handicap. Potrivit art. 174 din Codul civil, tutorele are obligația de a lua măsurile necesare pentru vindicarea interzisului judecătoresc și de a-i asigura condițiile optime de viață, în acest sens fiind reglementată posibilitatea de a dispune de veniturile și bunurile celui pus sub interdicție judecătorească. De asemenea, se instituie o măsură de ocrotire provizorie, respectiv numirea unui curator special, până la soluționarea definitivă a cererii de punere sub interdicție (art. 167 din același cod).

16. Procedura punerii sub interdicție este reglementată de art. 936-943 din Codul de procedură civilă, iar numirea tutorelui se face de către instanța de tutelă, respectiv instanțele, secțiile sau, după caz, completurile specializate pentru minori și familie, în sensul art. 229 alin. (2) lit. a) din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, prin aplicarea corespunzătoare a regulilor de la instituirea tutelei minorului, reglementate de art. 114-120 din Codul civil. Astfel, art. 936-943 din Codul de procedură civilă, procedura punerii sub interdicție cuprinde o fază necontradictorie, ce constă în comunicarea de către președintele instanței a cererii celui a cărui punere sub interdicție a fost cerută, precum și procurorului, atunci când cererea nu a fost introdusă de către acesta din urmă, efectuarea cercetărilor necesare de către procuror, precum și luarea avizului unei comisii de medici specialiști sau avizul unității sanitare unde este internat cel a cărui punere sub interdicție se solicită, după caz, respectiv internarea provizorie a acestuia din urmă, pentru o perioadă de cel mult 6 luni, dacă este necesară observarea mai îndelungată a stării sale de sănătate mintală și acest lucru nu se poate face în alt mod. Faza contradictorie o reprezintă judecata propriu-zisă, ce implică ascultarea obligatorie a persoanei a cărei punere sub interdicție este cerută, urmată de comunicarea hotărârii de punere sub interdicție, după rămânerea definitivă, către instituțiile prevăzute în art. 941 din Codul de procedură civilă. În cazul în care cererea este respinsă, curatela instituită pe durata procesului încetează de drept.

17. De asemenea, Curtea reține că în cadrul procedurii punerii sub interdicție noul Cod civil a introdus instituția instanței de tutelă, ce are competență generală în soluționarea tuturor procedurilor prevăzute pentru ocrotirea persoanei fizice, potrivit art. 107 alin. (1) din Codul civil. Desemnarea tutorelui, procedura de numire, măsurile provizorii și garanțiile, precum și refuzul continuării tutelei sunt guvernate de măsurile din materia tutelei minorului, respectiv art. 114-120 din Codul civil, prevederi ce se aplică în mod corespunzător. Potrivit art. 177 din Codul civil, ridicarea interdicției judecătorești se pronunță de către instanța de tutelă, la cererea celui pus sub interdicție, a tutorelui, precum și a persoanelor sau instituțiilor prevăzute în art. 111 din Codul civil, respectiv persoanele apropiate celei puse sub interdicție, administratorii și locatarii casei în care locuiește aceasta, precum și organele administrației publice locale, instituțiile de ocrotire și orice altă persoană.

18. Potrivit art. 171 din Codul civil, regulile privitoare la tutela minorului care nu a împlinit 14 ani reprezintă dreptul

comun pentru tutela interzisului judecătoresc, în măsura în care legea nu dispune altfel. Prin urmare, Curtea reține că și în privința controlului exercitării tutelei interzisului judecătoresc sunt aplicabile în mod corespunzător prevederile art. 151-155 din Codul civil. Astfel, instanța de tutelă exercită controlul asupra modului în care tutorele își îndeplinește atribuțiile, tutorele este dator să prezinte anual instanței de tutelă o dare de seamă despre modul cum s-a îngrijit de persoana pusă sub interdicție și despre administrarea bunurilor acesteia, instanța de tutelă va da descărcarea de gestiune tutorelui, la încetarea tutelei. Sub acest ultim aspect, în privința întinderii efectelor tutelei în timp, tutela interzisului judecătoresc se deosebește de cea a minorului. Astfel, în vreme ce aceasta din urmă se exercită pe toată perioada minorității, tutela interzisului se exercită până la ridicarea interdicției.

19. În prezenta cauză, autorul excepției de neconstituționalitate critică dispozițiile art. 229 alin. (3) din Legea nr. 71/2011, potrivit căruia, până la înființarea instanței de tutelă, atribuțiile acesteia referitoare la exercitarea tutelei cu privire la bunurile minorului sau ale interzisului judecătoresc ori, după caz, cu privire la supravegherea modului în care tutorele administrează bunurile acestuia revin autorității tutelare.

20. Potrivit art. 158-160 din Codul familiei din 1953, abrogat prin art. 230 lit. m) din Legea nr. 71/2011, atribuțiile de autoritate tutelară aparțin organelor executive și de dispoziție ale consiliilor locale comunale, orașenești, municipale sau de sector al municipiului București, care este competentă, între altele, în exercitarea tutelei persoanei puse sub interdicție. Codul civil din 2009 a instituit competența unei instanțe specializate, instanța de tutelă și de familie, în ceea ce privește soluționarea cererilor și a procedurilor în materia ocrotirii persoanei fizice. Astfel, în temeiul art. 107 - Instanța de tutelă din Codul civil, "(1) Procedurile prevăzute de prezentul cod privind ocrotirea persoanei fizice sunt de competența instanței de tutelă și de familie stabilite potrivit legii, denumită în continuare instanța de tutelă. (2) În toate cazurile, instanța de tutelă soluționează de îndată aceste cereri."

21. Curtea reține că norma tranzitorie criticată prorogă atribuțiile autorității tutelare referitoare la supravegherea modului în care tutorele administrează bunurile persoanei puse sub interdicție, reglementate prin Codul familiei, de la data intrării în vigoare a Codului civil, respectiv 1 octombrie 2011, până la intrarea în vigoare a normelor privind organizarea, funcționarea și atribuțiile instanței de tutelă și de familie, prin modificarea corespunzătoare a legii privind organizarea judiciară. La data pronunțării prezentei decizii, Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 827 din 13 septembrie 2005, nu a fost completată în acest sens, respectiv prin instituirea instanței de tutelă și de familie.

22. Așadar, norma tranzitorie criticată atribuie în mod temporar atribuțiile instituite de Codul civil în sarcina instanței de tutelă către un organ administrativ aflat în subordinea autorității publice locale, respectiv autoritatea tutelară, asigurând, în acest mod și pentru o perioadă determinată, corelarea dintre vechea și noua reglementare, respectiv Codul civil din 2009 și, respectiv, Codul familiei. Așadar, în temeiul noimei tranzitorii criticate, operează o ultraactivare a dispozițiilor legale cuprinse în Codul familiei în ceea ce privește atribuțiile autorității tutelare referitoare la controlul exercitării tutelei.

23. Curtea reține că scopul unei norme tranzitorii este în principal acela să asigure punerea în aplicare a noilor dispoziții modificatoare, astfel încât să fie evitată retroactivitatea acestora din urmă sau conflictul între norme succesive (a se vedea în acest sens și Decizia nr. 588 din 27 septembrie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 175 din data de 5 martie 2019, paragraful 15). Potrivit art. 54 - Dispozițiile tranzitorii din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 260 din 21 aprilie 2010, cu modificările și completările ulterioare, în situația adoptării unor noi acte normative, legea trebuie să conțină și dispoziții tranzitorii, care să cuprindă măsurile ce se instituie cu privire la derularea raporturilor juridice născute în temeiul vechii reglementări, ce urmează să fie înlocuită de noul act normativ.

24. Prin urmare, în prezenta cauză, Curtea reține că, în lipsa reglementării exprese, prin lege, a organizării și funcționării unei instanțe judecătorești speciale, care să înlocuiască autoritatea tutelară, în privința atribuțiilor acesteia din urmă de control, îndrumare și decizie referitoare la tutore, în prezent, soluționarea cererilor de punere sub interdicție, a cererilor de ridicare a măsurii punerii sub interdicție, a cererilor de înlocuire a tutorelui, precum și instituirea altor măsuri de ocrotire sunt în competența secțiilor sau, după caz, a completurilor specializate pentru minori și familie a instanțelor, iar autoritatea tutelară este delegată să exercite celelalte atribuții referitoare la controlul tutelei, respectiv inventarierea bunurilor persoanei puse sub interdicție (inventar care este supus aprobării instanței), primirea dării de seamă anuale a tutorelui, verificări în legătură cu administrarea veniturilor și bunurilor celui pus sub interdicție judecătorească, sau descărcarea de gestiune a tutorelui.

25. De asemenea, în privința altor atribuții exercitate temporar de autoritatea tutelară, până la organizarea prin lege a instanței de tutelă, Curtea mai reține că raportul de anchetă psihosocială prevăzut de art. 396 și următoarele din Codul civil, necesar în cazul stabilirii raporturilor dintre părinții divorțați și copiii lor minori, este efectuat în continuare de autoritatea tutelară, cu excepția anchetei prevăzute în art. 508 alin. (2) din Codul civil, necesară în cazul procedurii de decădere din exercițiul drepturilor părintești, care se soluționează de către instanța de tutelă/în prezent, completuri specializate pentru minori și familie la cererea autorităților administrației publice cu atribuții în domeniul protecției copilului, ancheta ce se efectuează de direcția generală de asistență socială și protecția copilului.

26. Așadar, Curtea reține că, până la înființarea instanței de tutelă, autoritățile și instituțiile cu atribuții în domeniul protecției drepturilor copiilor, respectiv a persoanei fizice, continuă să exercite atribuțiile prevăzute de reglementările în vigoare la data intrării în vigoare a Codului civil, cu excepția celor date în mod exclusiv în competența instanței de tutelă, în prezent, completuri sau secții specializate pentru minori și familie. Or, acest lucru nu concordă cu scopul noii reglementări în materia ocrotirii persoanei fizice, instituită prin Codul civil din 2009, care a stabilit în sarcina unei instanțe specializate îndeplinirea unor importante atribuții în materia ocrotirii persoanei fizice, precum și luarea unor decizii sau soluționarea unor probleme legate de viața persoanei fizice, cum sunt cele referitoare la capacitatea de exercițiu a persoanei fizice (art. 40, 41, 44, 46 și 92 din Codul civil), căsătoria (art. 272 și 274), drepturile și obligațiile patrimoniale ale soților (art. 315, 316, 318, 322, 337, 368, 388 din Codul civil), divorțul, filiația, autoritatea părintească, obligația de întreținere, partajul în cazul coproprietății, capacitatea în materie de liberalități sau nulitatea contractului încheiat de un minor.

27. În aceste condiții, Curtea reține că, dat fiind rolul sporit al tutorelui, în cadrul măsurilor de ocrotire a persoanei fizice, atribuit acestuia prin dispozițiile titlului III - Ocrotirea persoanei fizice din Codul civil, legiuitorul a apreciat că este necesar să înlocuiască atribuțiile de control ale autorității tutelare, ca instituție administrativă, subordonată autorității publice locale, cu cele ale unei instanțe specializate, respectiv instanța de tutelă. În egală măsură, dată fiind importanța identificării rapide a unor soluții optime pentru problemele specifice unei persoane pentru care se solicită punerea sub interdicție judecătorească, cu consecința lipirii acesteia de exercițiul drepturilor civile, legiuitorul a prevăzut în mod

expres, în art. 107 alin. (2) din Codul civil, soluționarea cu celeritate a cererilor de competența instanței de tutelă, în acord cu principiul constituțional al dreptului la un proces echitabil, desfășurat într-un termen optim și previzibil.

28. Or, toate aceste aspecte învederele în cele ce precedă nu sunt compatibile cu faptul că situația tranzitorie reglementată de prevederea legală criticată în prezenta cauză subzistă de la data intrării în vigoare a Codului civil, respectiv 1 octombrie 2011, până în prezent. Astfel, lipsa de intervenție a legiuitorului, în sensul reglementării, prin legea privind organizarea judiciară, a organizării și funcționării instanței de tutelă, este de natură să contravină dispozițiilor constituționale cuprinse în art. 1 alin. (5) referitoare la principiul legalității, în componenta sa referitoare la calitatea legii, precum și dispozițiilor art. 124 din Legea fundamentală privind înfăptuirea justiției, dat fiind faptul că nu asigură o bună administrare a justiției, prin lipsa de corelare cu normele de drept substanțial instituite în Codul civil, care reglementează ocrotirea persoanei fizice, permanentizând o situație tranzitorie, respectiv îndeplinirea de către o autoritate administrativă a unor atribuții atribuite prin lege unei instanțe judecătorești.

29. În jurisprudența sa, Curtea Constituțională s-a mai pronunțat asupra caracterului nerezonabil al unui termen instituit pentru realizarea unor atribuții specifice ale unor autorități administrative, termen care, prin efectul unor prorogări succesive, împiedica realizarea scopului actului normativ criticat, în speță Legea nr. 165/2013 privind măsurile pentru finalizarea procesului de restituire, în natură sau prin echivalent, a imobilelor preluate în mod abuziv în perioada regimului comunist în România, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 278 din 17 mai 2013. Astfel, prin Decizia nr. 44 din 31 ianuarie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 211 din 28 martie 2017, Curtea a admis excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 7 alin. (1) și ale art. 11 alin. (1) din Legea nr. 165/2013 și a constatat că, prin prorogarea succesivă a termenelor de soluționare pe cale administrativă a cererilor de restituire, aceste prevederi legale nu întrunesc cerința previzibilității legii, componentă a constituționalității normei sub aspectul calității sale. De asemenea, Curtea a reținut că nu a fost păstrat un just echilibru între interesele generale ale societății și cele private, și nici proporționalitatea între scopul vizat și măsurile adoptate (paragrafele 33-37 din decizia citată), prin prorogarea succesivă a termenului vizat, termen care împiedica, în fapt, realizarea atribuțiilor organelor administrative implicate în procesul de restituire.

30. Așadar, în prezenta cauză, Curtea reține că lipsa de intervenție a legiuitorului, în sensul instituirii normelor privind organizarea instanței de tutelă, de la data intrării în vigoare a Codului civil și până în prezent este de natură să denatureze scopul legii, respectiv acela de a acorda unei instanțe judecătorești atribuțiile exercitate până la data intrării în vigoare a Codului civil de o autoritate administrativă, respectiv autoritatea tutelară, având în vedere rolul crescut al tutorelui în administrarea bunurilor persoanei puse sub interdicție judecătorească, rol ce necesită un control efectiv din partea unei instanțe judecătorești, care beneficiază de garanțiile de imparțialitate și independență.

31. De asemenea, în condițiile în care legiuitorul a reglementat în mod expres soluționarea cu celeritate a cererilor referitoare la ocrotirea persoanei fizice, în cazul instituirii tutelei, cu consecința lipsirii de exercițiul drepturilor civile, precum și al minorității, lipsa reglementării normelor de organizare și funcționare a instanței de tutelă lipsește de eficiență scopul legiuitorului instituit prin reglementarea de drept substanțial, respectiv acela de implicare a instanței judecătorești în luarea unor decizii sau soluționarea unor probleme legate de viața persoanei fizice, în toate cazurile în care este necesară intervenția instanței de tutelă (capacitatea de exercițiu a persoanei fizice, raporturile copiilor cu părinții în caz de divorț, filiație, autoritatea părintească, obligația de întreținere etc.).

32. Totodată, menținerea sine die în fondul activ al legislației al unei norme tranzitorii, contravine scopului unei dispoziții tranzitorii, care trebuie să asigure, pe o perioadă determinată, corelarea a două reglementări succesive, ceea ce este de natură să încalce cerințele de calitate a legii, garanție a principiului legalității, prin lipsa de previzibilitate a reglementării. Potrivit jurisprudenței Curții Constituționale, noțiunea de previzibilitate a legii impune legiuitorului ca normele pe care le edictează să fie clare, ușor de înțeles, fără un conținut echivoc, precise, în corelare cu întreg ansamblul normativ (a se vedea, în acest sens, Decizia nr. 710 din 29 noiembrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1014 din 16 decembrie 2016, paragraful 28).

33. De asemenea, Curtea mai reține că, în temeiul normei tranzitorii criticate, un organ administrativ, aflat în subordinea autorității publice locale, respectiv autoritatea tutelară, se pronunță asupra exercitării tutelei cu privire la bunurile interzisului judecătoreasc ori, după caz, cu privire la supravegherea modului în care tutorele administrează bunurile acestuia, fără ca partea interesată să poată contesta decizia organului administrativ în fața instanței judecătorești, ceea ce contravine dispozițiilor art. 21 alin. (1) din Constituție privind accesul liber la justiție. Astfel, potrivit art. 171 din Codul civil, regulile privitoare la tutela minorului care nu a împlinit vârsta de 14 ani se aplică și în cazul tutelei celui pus sub interdicție judecătorească, în măsura în care legea nu dispune altfel, astfel încât interzisului judecătoreasc îi sunt aplicabile, în privința exercitării tutelei, aceleași reguli cu cele ale minorului care nu a împlinit vârsta de 14 ani, acesta fiind, de asemenea, lipsit total de capacitate de exercițiu. Or, potrivit art. 155 din Codul civil, doar minorul care a împlinit 14 ani, având, în consecință, o capacitate de exercițiu restrânsă, are posibilitatea de a ataca în justiție actele vătămătoare ale tutorelui această posibilitate nefiind reglementată în privința minorului care nu a împlinit 14 ani, acesta din urmă fiind lipsit de capacitate de exercițiu. Prin urmare, nici în cazul persoanei puse sub interdicție judecătorească (asimilat în privința regulilor de exercitare a tutelei, cu minorul care nu a împlinit 14 ani) nu există posibilitatea de a formula plângere la instanța judecătorească împotriva actelor vătămătoare ale tutorelui. De altfel, Curtea mai reține că, de lege lata, singura situație în care cel pus sub interdicție se poate adresa instanței judecătorești este cererea de ridicare a interdicției judecătorești, care, potrivit art. 177 alin. (2) din Codul civil, se poate introduce de cel pus sub interdicție judecătorească, de tutore, precum și de persoanele sau instituțiile prevăzute la art. 111 din același cod.

34. În privința efectelor prezentei decizii, Curtea reține că, în temeiul dispozițiilor art. 147 alin. (4) din Constituție, "Deciziile Curții Constituționale se publică în Monitorul Oficial al României. De la data publicării, deciziile sunt general obligatorii și au putere numai pentru viitor", iar, în privința legilor și ordonanțelor în vigoare, alin. (1) al aceluiași articol prevede că acestea "își încetează efectele juridice la 45 de zile de la publicarea deciziei Curții Constituționale dacă, în acest interval, Parlamentul sau Guvernul, după caz, nu pun de acord prevederile neconstituționale cu dispozițiile Constituției. Pe durata acestui termen, dispozițiile constatate ca fiind neconstituționale sunt suspendate de drept". Aceste prevederi constituționale, reluate, la nivel legal, prin art. 31 alin. (1) și (3) din Legea nr. 47/1992, republicată, cu modificările și completările ulterioare, consacră efectele deciziilor Curții Constituționale, respectiv aplicarea pentru viitor și caracterul general obligatoriu al acestora. În interpretarea dispozițiilor menționate, Curtea a reținut că deciziile de constatare a neconstituționalității fac parte din ordinea juridică normativă, prin efectul lor prevederea neconstituțională încetându-și aplicabilitatea pentru viitor (în acest sens, a se vedea Decizia nr. 847 din 8 iulie 2008,

publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 605 din 14 august 2008). Așadar, în prezenta cauză, Curtea reține că, până la organizarea prin legea privind organizarea judiciară a instanței de tutelă, atribuțiile speciale ale acesteia referitoare la exercitarea tutelei cu privire la bunurile minorului sau ale interzisului judecătoresc ori, după caz, cu privire la supravegherea modului în care tutorele administrează bunurile acestuia, sunt îndeplinite de instanțele, secțiile sau, după caz, completurile specializate pentru minori și familie.

35. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) și al art. 147 alin. (4) din Constituție, al art. 1-3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) și al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Admite excepția de neconstituționalitate ridicată de Victor Mușat în Dosarul nr. 3.199/303/2014/a2 al Tribunalului București - Secția a III-a civilă și constată că dispozițiile art. 229 alin. (3) din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil sunt neconstituționale.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Tribunalului București - Secția a III-a civilă și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința din data de 4 noiembrie 2020.

PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE
prof. univ. dr. **VALER DORNEANU**
Magistrat-asistent,
Irina Loredana Gulie

Publicat în Monitorul Oficial cu numărul 1299 din data de 28 decembrie 2020